

Sosiaalityöntekijöiden paikka ja saavutettavuus hyvinvointialueiden aikuissosiaalityössä

AISAPA-hankkeesta

(Sosiaalityöntekijöiden paikka ja saavutettavuus hyvinvointialueiden aikuissosiaalityössä 2023–2024)

- Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama tutkimushanke 2023-2024 (yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimuksen rahoitus)
- Tampereen yliopisto (SOC) yhteistyössä sosiaalialan osaamiskeskusten (Pikassos ja SONet BOTNIA) kanssa
- Tutkimuksen johtaja, apulaisprofessori Suvi Raitakari
- Tutkittavina teemoina sosiaalityöntekijöiden tekemän **aikuissosiaalityön paikka ja saavutettavuus uusilla hyvinvointialueilla**
- Aineistoa kerätty useammalta hyvinvointialueelta – aina johdosta asiakkaisiin asti

Tutkimuskysymykset

- Millainen **paikka aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöille** rakentuu palvelujen integraatioon tähtäävissä vastuu- ja rajaneuvotteluissa hyvinvointialueen palvelujärjestelmässä?
- Millaisiksi sosiaalityöntekijän **mandaatti ja identiteetti** määrittyvät hyvinvointialueella sosiaalityöntekijöiden itsensä, asiakkaiden ja muiden ammattilaisten määrittämänä?
- Millaisia ja kuinka **saavutettavia** ovat erityisen tuen tarpeessa olevien aikuisten polut aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijän asiakkaaksi?

Tutkimusryhmä

- hankkeen johtaja Suvi Raitakari
- vastuututkija Sirpa Saario
- Henna Aalto/Takala
- Marja Hekkala
- Kirsi Juhila
- Heidi Kantsila-Korhonen
- Rosa Karjalainen
- Henna Sapir
- Lasse Rautniemi
- Anne Saarijärvi
- Tuula Tuominen
- Arto Rautajoki

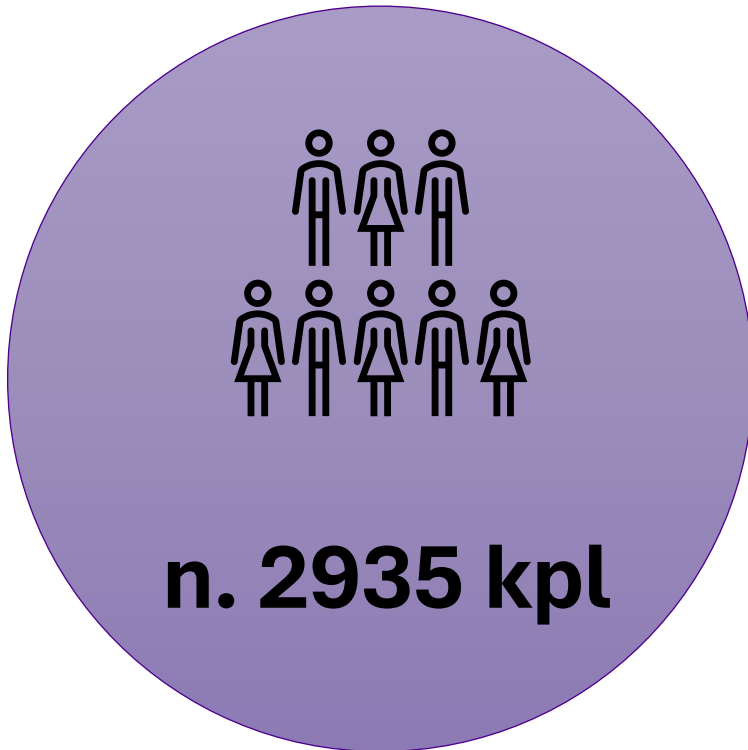

Tutkimushankkeen toteutus ja reunaehdot

- Tutkimuksen kontekstina ja kumppaneina toimi **kolme hyvinvointialuetta**, jotka yhdessä muodostavat Sisä-Suomen yhteistyöalueen.
- Tutkimus kertoo ajasta, jolloin hyvinvointialueet olivat juuri vasta aloittaneet, **muotoutumassa** ja kohtasivat mittavan **rahoituskriisin**.
- Tutkimuksemme tuottaa ”**pysähdyskuvaa**” **hyvinvointialueiden alusta**, jolloin korostui kriittisten toimintojen varmistaminen ja säästöjen etsintä.
- **Haastattelu-, palaverinauhoitus- ja dokumenttiaineistossa** kuuluu hyvinvointialuesuunnittelijoiden, sosiaalipalveluiden johtajien, esihenkilöiden, asiakastyötä tekevien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien sekä asiakkaiden ääni.
- Tulokset ja niistä johdetut politiikkasuositukset pohjautuvat tutkimusryhmän julkaisemiin ja prosessissa oleviin **tieteellisiin artikkeleihin, pro gradu -tutkielmaan, väitöskirjakäsikirjoituksiin sekä muihin julkaisuihin ja puheenvuoroihin**.

Tilaisuudet, joissa AISAPA on ollut esillä

Aineistonkeruun lisäksi esim.

- **Tampereen yliopiston opetuksessa**
 - Luentoina tutkinto-opetuksen perus- ja aineopintovaiheessa, syventävien opintojen vaiheessa, tohtori-opintovaiheessa sekä erikoistumiskoulutuksessa
- **Osaamiskeskusten julkisissa foorumeissa**
 - Ajankohtaiskatsaukset, etsivän ja löytävän sosiaalityön foorumi, muutokseen pyrkivä sosiaalityö
- **Hyvinvointialueiden kehittämiseen liittyvissä foorumeissa**
 - Esim. erilaisten työmuotojen kehittämiseen tai käytännön ja tutkimuksen väliseen verkostoitumiseen liittyvissä foorumeissa, rakenteellisen työn foorumi, Kanta-Hämeen sosiaalihuollon kehittämisryhmä
- **Alan konferensseissa**
 - Esim. Sosiaalityön tutkimuksen päivät 2023 & 2024, Aikuissosiaalityön päivät 2024
- **Alan ammattijärjestön järjestämissä tapahtumissa**
 - Esim. Kansainvälisen sosiaalityön päivän webinaari
- **Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöyksiköissä**

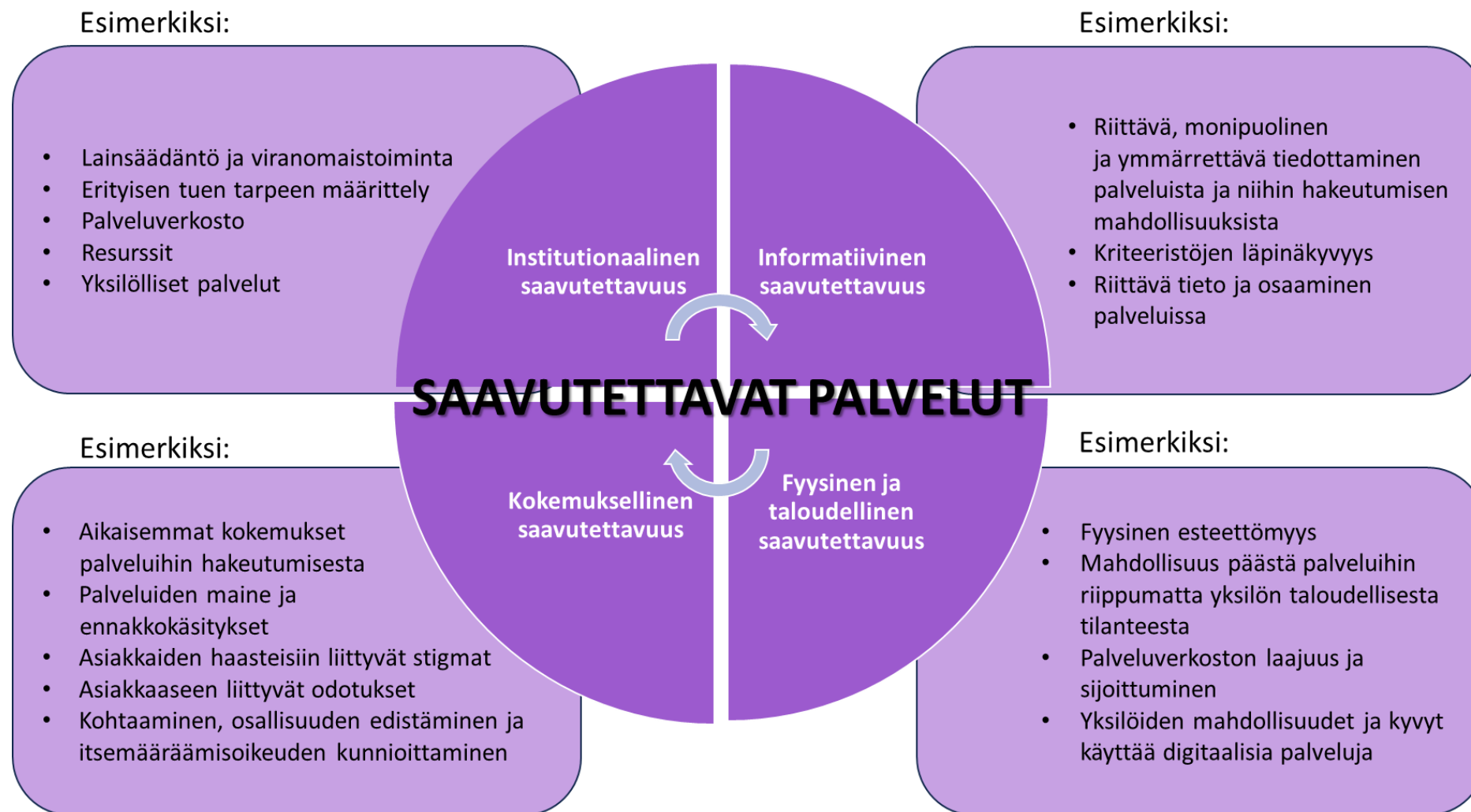
Tutkimusta ohjaava käsite I: **PAIKKA**

Sosiaalityöntekijän paikalla tutkimuksessa
monia merkitystä:

- **toimialue** integroituvassa organisaatiossa
- ammattilaisen **tehtävä- ja vastuualue**
- merkitys asiakkaan **elämän- ja palvelupolussa**
- **kohtaamisen** ja työskentelyn **konteksti**
- **painoarvo** yhteiskunnallisessa keskustelussa ja muutoksessa

Tutkimusta ohjaava käsite II: SAAVUTETTAVUUS

- saavutettavuus tarkoittaa palvelun **helppoa lähestyttävyyttä kaikille** sitä tarvitseville ihmisille
- palvelut ovat **kaikkien ymmärrettävissä, löydettävissä sekä käytettävissä** niin, että yksilöt tulevat tasavertaisesti ja hyvin kohdelluksi
- saavutettavuus on laaja ”**sateenvarjokäsite**” monine ulottuvuuksineen: institutionaalinen, informatiivinen, taloudellinen, fyysinen, vuorovaikutuksellinen ja kokemuksellinen
- Viimekädessä saavutettavuus/ei-saavutettavuus todentuu **vuorovaikutuksessa ja kohtaamisessa**
- aikuissosiaalityöllä on **lakisääteinen ja eettinen velvollisuus olla saavutettavaa**

Kantsila-Korhonen, H. (2024). Aikuissosiaalityön saavutettavuus hyvinvointialuesiirtymässä: sosiaalijohdon näkökulma. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto; joka mukailee lähdettä Vanjusov, H. (2022) Saatavilla, mutta ei saavutettavissa? sosiaalisuhteellinen tutkimus päihdepalveluihin pääsystä. Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto.

Hankkeessa kerätty aineisto (N= 119 + asiakirjat)

Aineistotyyppi	Kanta-Hämeen hyvinvointialue	Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	Pirkanmaan hyvinvointialue	Rise- osahanke	Yht.
Yksilö- haastattelut	2 (as) 7 (am)	2 (as) 7 (am)	3 (as) 18 (am)	6 (as) 1 (am)	46
Ryhmä- haastattelut	3 (am)	5 (am)	3 (am)		11
Verkostot	16 (kolme eri verkostoa)	(20) (kaksi eri verkostoa)	26 (neljä eri verkostoa)		62
Asiakirja- aineisto	Palvelustrategia Hyvinvointialueen verkkosivut	Hyvinvointialue- ja palvelustrategia Hyvinvointialueen verkkosivut 16 kpl yhdestä verkostosta kerättyjä kirjallisia tuotoksia	Pirkanmaan hyvinvointialueen strategia Hyvinvointialueen verkkosivut	Tilastot kuuden vankilan valvottujen koevapauksien prosesseista v. 2021-2023	

Politiikkasuositukset

1.

Aikuissosiaalityön paikka on siellä, missä ihmiset ovat

2.

Aikuissosiaalityö tarvitsee selkeää ja yhdenmukaista käsitteistöä

3.

Sosiaalityöntekijän rooli erityistä tukea tarvitsevien ihmisten päätösvaltaisena asiantuntijakumppanina tulee turvata

4.

Aikuissosiaalityön tunnistettavuus edellyttää aikuissosiaalityöltä aloitteellisuutta dialogin ja yhteistyön rakentamisessa yhteiskunnan eri foorumeilla

5.

Ymmärrystä aikuissosiaalityön saavutettavuuden moniulotteisuudesta tulee lisätä ja hyödyntää palvelujen kehittämisessä

Valtakunnallisesti aikuissosiaalityö tarvitsee yhdessä luodun vision ja sosiaalihuoltolähtöisen strategian, joihin hyvinvointialueiden aikuissosiaalityön johtaminen ja työ nojaavat

1. Aikuissosiaalityön paikka on siellä, missä ihmiset ovat

TUTKIMUSARGUMENTIT:

1. Saavutettava aikuissosiaalityö on liikkuvaa, monessa paikassa ja eri kommunikaatiovälineillä toteutettua. Se on vaikeissa tilanteissa olevien **asiakkaiden arkeen ulottuvaa, vaativaa viranhaltijatyötä**.
2. Asiakkaille keskeistä on tapaamispaikkojen, -ajankohtien ja erilaisten kommunikaatiovälineiden monipuolinen tarjonta sekä **etsivä ja kiinnipitävä työote**.
3. Saavutettava aikuissosiaalityö toteutuu asiakkaiden näkökulmasta siten, että **sosiaalityöntekijän luokse pääsee nopeasti** ilman pitkää arviointipolkua, **työntekijä ei jatkuvasti vaihdu** ja aikuissosiaalityö auttaa myös konkreettisissa asioissa.
4. Aikuissosiaalityössä on **turvattava yhtäläinen asiointimahdollisuus** myös niille ihmisille, jotka eivät digitaalisissa ympäristöissä kykene toimimaan. Hakemuksia tulee voida jatkossakin jättää sosiaalityöntekijälle myös postitse tai suullisesti, ei ainoastaan sähköisesti.

2. Aikuissosiaalityö tarvitsee selkeää ja yhdenmukaista käsitteistöä

TUTKIMUSARGUMENTIT:

1. Selkeyttä aikuissosiaalityön ammattiryhmien väliseen työnjakoon toisi sosiaalityöntekijän tekemän sosiaalityön erottuminen selkeästi sosiaaliohjaajan tekemästä sosiaaliohjauksesta. Nimikkeenä **aikuissosiaalityöntekijä** vahvistaisi työnjaon selkeyttämistä.
2. Selkeä ja valtakunnallisesti yhdenmukainen käsitteistö **ohjaa** kansalaisten, sidosryhmien, hallinnon ja politiikan **parempaa ymmärrystä sosiaalityöstä**.
3. Systemaattinen yhdenmukaisen käsitteistön käyttäminen **edistää aikuissosiaalityön löytämistä palvelujen joukosta** esimerkiksi hyvinvointialueiden verkkosivustoilla. Käsitteiden yhdenmukaisuus parantaa ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada tietoa aikuissosiaalityöstä asuinpaikasta riippumatta, ja siten aikuissosiaalityön saavutettavuutta.

3. Sosiaalityöntekijän rooli erityistä tukea tarvitsevien ihmisten päätösvaltaisena asiantuntijakumppanina tulee turvata

TUTKIMUSARGUMENTIT:

1. Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden elämäntilanteet ovat kompleksisia. Heidän tarpeisiinsa vastaamisessa **tarvitaan sosiaalityöntekijän yhteiskuntatieteellistä osaamista** ja tähän perustuvaa päätösvaltaa organisaatioiden ja yhteiskunnan eri foorumeilla.
2. Sosiaalityöntekijällä on **lakisääteinen ja eettinen vastuu** huolehtia erityisen tuen tarpeessa olevien ihmisten hyvinvoinnin tukemisesta ja heidän tarvitsemiensa palvelujen saamisesta.
3. **Muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuusongelmat** ja suoranainen asiakkaiden poiskäännyttäminen tuottavat itsessään erityisen tuen tarvetta ja lisää sosiaalityöntekijän työtä.
4. Erityisen tuen tarpeen tulkinnanvaraisuus, niukkenevat resurssit ja palveluverkoston kutistuminen **uhkaavat** erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden **yhdenvertaisuutta** palvelujen saavutettavuudessa.

4. Aikuissosiaalityön tunnistettavuus edellyttää aikuissosiaalityöltä aloitteellisuutta dialogin ja yhteistyön rakentamisessa yhteiskunnan eri foorumeilla

TUTKIMUSARGUMENTIT:

1. **Sosiaali- ja terveydenhuollon erilaiset tavat tarkastella avun tarpeita ja hyvinvointia sekä alojen erilaiset toimintakulttuurit haastavat palveluiden integroitumista.** Integraatioon pyrkivän strategian luominen ja strategian toteuttaminen edellyttävät alojen yhteistyötä prosessin kaikissa vaiheissa.
2. **Aikuissosiaalityön tunnistaminen** palvelujärjestelmässä edellyttää sosiaalityöntekijältä: a) palvelujärjestelmän ja muiden alojen asiantuntemuksen tuntemista, b) vuorovaikutusosaamista, c) tietoteknistä valmiutta sekä d) osallisuuden edistämisen taitoa.
3. **Kohtaamisen ja yhteistyön taitoja tulee kehittää** osana vaativaa asiantuntijuutta. Kohdatuksi tuleminen ja yhteistyö edellyttävät osapuolilta pyrkimystä vastavuoroisuuteen, tietoa toistensa odotuksista sekä vuorovaikutustilanteiden hyvää hallintaa.
4. Yhteiskunnalliseen tietopohjaan perustuva sosiaalityö **sisältää myös rakenteellisen työn**, mikä tarkoittaa muun muassa tutkivaa työtä, tiedon tuottamista, tiedolla vaikuttamista ja tutkimusyhteistyötä.

5. Ymmärrystä aikuissosiaalityön saavutettavuuden moniulotteisuudesta tulee lisätä ja hyödyntää palvelujen kehittämisessä

TUTKIMUSARGUMENTIT

1. Esihenkilöt ja työntekijät tunnistavat monia saavutettavuutta heikentäviä tekijöitä: **resurssit** (mm. sosiaalityöntekijäpula), **rakenteet** (mm. selkeiden linjausten ja asiakaskriteerien puuttuminen ja vaikeus saada niitä aikaan), **tiedon välittyminen** (mm. verkkosivujen keskeneräisyys) ja asiakkaiden **yksilölliset tekijät** (sosiaaliset, psyykkiset ja fyysiset rajoitteet).
2. Saavutettavuuden edistäminen edellyttää esihenkilöiltä ja asiakastyön sosiaalityöntekijöiltä **kykyä tarkastella asioita samanaikaisesti monesta eri näkökulmasta**, asiakkaan tilanteesta aina sosiaalipalveluiden järjestämiseen.
3. **Saavutettavuutta voi edistää jokainen** aikuisten sosiaalipalveluiden työntekijä esimerkiksi vahvistamalla osaamistaan asiakkaiden kunnioittavasta kohtaamisesta ja raportoimalla eteenpäin havaitsemiaan saavutettavuuden epäkohtia.
4. **Kriisitilanteissa** ihmisten ja yhteisön kykyyn palautua ja säilyä toimintakykyisenä vaikuttaa se, kuinka saavutettavia palvelut ovat kaikille yhteisön jäsenille.
5. Aikuissosiaalityön palvelun saavutettavuuden parantaminen vahvistaa palveluiden **vaikuttavuutta ja eettistä kestävyyttä**.

Parhaimmillaan Aisapa-hanke

- **Vahvisti** aikuissosiaalityön **tunnettavuutta** yhtenä sosiaalipalveluna
- Tuotti ymmärrystä aikuissosiaalityön paikan ja saavutettavuuden keskeisyydestä **vaikuttavuuden ennakkoehtoina**
- Loi perusteita sosiaalityöntekijän yhteiskuntatieteellisen koulutuksen täysipainoiseen hyödyntämiseen **vaativassa asiantuntijatyössä** yhteiskunnan marginaaleissa
- Antoi eväitä aikuissosiaalityön **strategiselle johtamiselle** ja kehittämiselle
- **Lisäsi keskustelua** aikuissosiaalityöntekijän tulevaisuuden tehtävistä ja merkittävydestä erityisen tuen tilanteissa ja niiden ehkäisyssä

Saavutettavuuden eettinen ristiriita

Palvelujen saavutettavuuden tulisi olla keskeinen näkökulma aikuissosiaalityön ja palvelujärjestelmän kehittämisessä, sillä saavutettavuus on lopulta edellytys eettisesti kestävien ja vaikuttavien palvelujen tuottamiselle (Kantsila-Korhonen 2024; Juhila & Raitakari 2024).

Tähtääkö osa muutoksista ja kehittämistoimista kuitenkin siihen, että palveluiden saavutettavuutta heikennetään?

Hankkeen julkaisut (julkaistut)

Aalto, Henna & Ranta, Johanna & Raitakari, Suvi (2025) Tunnettyötä tarvitaan. *Talentia* 3/2025. Helsinki: Talentia, 28.

Hekkala, Marja & Raitakari, Suvi (2024) Vallankäyttö koronakriisissä yhteiskunnan marginaaleista katsottuna. *Alusta-lehti*.

Juhila, Kirsi & Karjalainen, Rosa & Virokallio, Vera (2025) Sakkovankeus, asunnottomuus ja erityisen tuen tarve. Yhteisen asiakaskategorian rakentaminen Rikosseuraamuslaitoksen ja aikuissosiaalityön kohtaamisissa. Teoksessa Aino Ritala-Koskinen & Jenni-Mari Räsänen & Arttu Salo (toim.) (2025) *Sosiaalityö ja sote-integraatio*. Tampere: Tampere University Press, 127-150.

Juhila, Kirsi & Raitakari, Suvi (2024) Löydetyt, tavoitetut ja kohdatut: Saavutettavuus vaikuttavan sosiaalityön kynnyskysymys. *Tutkiva sosiaalityö 2024*. Helsinki: Talentia & Sosiaalityön tutkimuksen seura, 11–27.

Kantsila-Korhonen, Heidi (2024) Aikuissosiaalityön saavutettavuus hyvinvointialuesiirtymässä – sosiaalijohdon näkökulma. *Pro gradu-tutkielma*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Kantsila-Korhonen, Heidi (2024) Sosiaalijohto on keskeisessä asemassa aikuissosiaalityön saavutettavuuden edistämisessä. *Blogikirjoitus*. Lapin yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tutkimusyhteisön blogi.

Hankkeen julkaisut (julkaistut)

Kantsila-Korhonen, Heidi (2024) Hyvinvointialuesiirtymällä on ollut merkittäviä vaikutuksia aikuissosiaalityön saavutettavuuteen. *Blogikirjoitus* OmaHämeen hyvinvointialueen intra.

Niemi, Veera & **Raitakari**, Suvi & Sudenkaarne, Tiia (2025) Asumiskriisin vaikeuttaman asunnottomuuden ratkaisut ovat kaikkien vastuulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 90 (2), 190-195.

Raitakari, Suvi (2023) Yhteiskunnan marginaaliin sijoittuvien palveluiden saavutettavuus koronan aikana asumispalveluiden työntekijöiden kertomana. Teoksessa Marja Hekkala & Suvi Raitakari (toim.) *Osallisuutta ja osattomuutta yhteiskunnan marginaaleissa: Muuntuvat palvelut ja hyvinvointi koronapandemiassa*. Tampere: Tampereen yliopisto, 177–200.

Raitakari, Suvi (2025) Integraatiokeskustelun kriittisiä jäsennyksiä. Teoksessa Aino Ritala-Koskinen & Jenni-Mari Räsänen & Arttu Salo (toim.) (2025) Sosiaalityö ja sote-integraatio. Tampere: Tampere University Press, 16–44.

Raitakari, Suvi & Juhila, Kirsi & Kantsila-Korhonen, Heidi (2025) Huonot asiakas-työntekijäkohtaamiset sosiaali- ja terveyspalveluissa: Kuvatut loukkaukset asiakkaiden raportoimissa keskusteluissa. Teoksessa Aini Pehkonen & Aino Kääriäinen & Riitta-Liisa Kinni & Piia Puurunen (toim.) *Vaativa Sosiaalityö*. Sosiaalityön vuosikirja 2025.

Hankkeen julkaisut (julkaistut)

Raitakari, Suvi & Saario, Sirpa & Aalto, Henna & Hekkala, Marja & Kantsila-Korhonen, Heidi Karjalainen, Rosa & Rautniemi, Lasse (2024) ”*Suuntaviivoja saavutettavaan aikuissosiaalityöhön hyvinvointialueilla: Tulokset ja politiikkasuositukset.*”. Julkaistu verkossa.

Raitakari, Suvi & Sapir, Henna & Saario, Sirpa (2023) Ihmisoikeuksien toteutuminen ja moninaisuuden huomiointi edellyttävät aikuissosiaalityöltä saavutettavuutta. Teoksessa Eveliina Heino & Hanna Kara & Jenni Simola (toim.) *Sosiaalityö ja moninaisuus. Tutkiva sosiaalityö 2023*. Helsinki: Talentia & Sosiaalityön tutkimuksen seura, 72–83.

Rautniemi, Lasse & Raitakari, Suvi (2024) Strategioiden on vaikea tavoittaa sosiaalityön käytäntöjä. Tammikuun kolumni *Sosiaalityöntutkimuksen seuran kolumnisarjaan*.

Rautniemi, Lasse (2024) Sosiaalityö politiikkana ja politiikan kohteena – aineistolähtöinen tulkinta sosiaalityön paikasta kolmen hyvinvointialueen strategioissa ja asiakas- ja työntekijähaastatteluissa. *Tutkiva sosiaalityö 2024*. Helsinki: Talentia & Sosiaalityön tutkimuksen seura, 202–225.

Hankkeen julkaisut (julkaistut)

Räsänen, Jenni-Mari & **Juhila**, Kirsi (2025) Vuorovaikutus monialaisessa tiimissä. Ammattilaisten ehdotukset ja asiakkaiden palvelukokemuksiin perustuvat vastaukset. Teoksessa Aino Ritala-Koskinen & Jenni-Mari Räsänen & Arttu Salo (toim.) (2025) *Sosiaalityö ja sote-integraatio*. Tampere: Tampere University Press, 179-205.

Sapir, Henna & Turtiainen, Kati (2025) Saavutettava aikuissosiaalityö maahanmuuttaneiden oikeuksien turvaajana. Teoksessa Aino Ritala-Koskinen & Jenni-Mari Räsänen & Arttu Salo (toim.) (2025) *Sosiaalityö ja sote-integraatio*. Tampere: Tampere University Press, 231-258.

Takala, Henna, Ranta, Johanna & Raitakari, Suvi (2024) Turhautumista ja ärtymystä kuvastava tunnetyö päihde- ja mielenterveystyön tiimipalavereiden vuorovaikutuksessa. *Kuntoutus*-lehden teemanumero 3/24 Päihde- ja mielenterveys.

Hankkeen julkaisut (tekeillä)

Aalto, Henna (arvioitavana) Sosiaalityöntekijöiden tuottama ymmärrys hyvinvointialueiden aikuissosiaalityön institutionaalisista kehyksistä ja niiden toteuttamisen kehyksistä.

Hekkala, Marja: väitösmonografia Kohti tunnustavaa sosiaaliturvaa.

Hekkala, Marja: Tunnustuksen politiikka sosiaalityössä.

Kantsila-Korhonen, Heidi (tulossa) Managers' meeting discussions on accessibility problems in social services: Decision-Making through aligning and misaligning. Social Inclusion, special issue.

Karjalainen, Rosa & Sapir, Henna & Kurkikangas, Elli (arvioitavana) Erityisen tuen tarpeen merkityksellistyminen aikuissosiaalityön kontekstissa.

Raitakari, Suvi, Juhila, Kirsi & Karjalainen, Rosa (arvioitavana) Accounting for residents' limited wishes and agency – Welfare workers' ethical challenges during local housing crisis.

Hankkeen julkaisut (tekeillä)

Raitakari, Suvi, Räsänen, Jenni-Mari & Jurcek, Anze (teemanumeron toimitus & johdantoluku)
Accessibility, integration, and human rights in current welfare services, practices, and communities.
Social Inclusion.

Saario Sirpa (arvioitavana) Aikuissosiaalityön kirjava käsitteistö hyvinvointialueiden verkkosivustoilla.

Saario, Sirpa (käsikirjoitus) Sosiaalityöntekijän ja sosionomin ammatilliset rajat ja niiden joustavuus.

AISAPA kiittää!